

"מפרי הארץ"

"פרשת וילע"ו"

"אני יוסף"

"וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אָחִיו אֲנִי יוֹסֵף הָעוֹד אֲבִי זֶה וְכֹל-אֲחֵיכֶם אֲחִיו לְעֵנֹת אֹתוֹ כִּי נִבְחַלְתֶּם בְּמִפְנֵי"

אלשיך: ויאמר אליהם אני יוסף. ולבל יאמרו בלבבם כל רעתם זכר אשר עשינו לו, ויתעצבו מאוד באמרם כי כלתה אליהם הרעה מאתו, על כן מיד החל בבכי לאמר אני יוסף, ואמר העוד אבי חי כלומר מה שגעיתי בבכיה ואני מדבר ובוכה, לא על צרתי כי אם על צרת אבי כי תמיה אני העוד אבי חי. והיה אפשר לומר כי מה שלא יכלו לענות אותו היה על התפעלותו כי לא קבלו התנצלותו. על כן אמרה תורה כי לא כן הוא כי מה שלא יכלו וכו' לא היה רק על מה שנבהלו מפניו כי בושו ממנו. או יאמר על פי הקדמותינו שכתבנו, אני יוסף כלומר אני הוא ולא שנית מהכשרון, באופן כי בשורה תחשב לאבי אמור לו כי אני חי. ואתמה אם העוד אבי חי כחיותו אז, שהיה חי רוח יעקב אביו, איך השכינה הסתירה ממנו ולא הגידה לו. והוא לא ידע כי המה כללו אותה עמהם למנין עשרה לגזור על בלתי הגיד, כי על כן נסתלקה ממנו עשרים ושתיים שנה עד שנתבשר מיוסף, כי אז נאמר ותחי רוח יעקב אביהם, אך היה חושש שמרוב העצבון נסתלקה רוח הקדש ממנו. ואז כשמעם כי הוא לא נשתנה, שמו לבם להביט אל פניו, אם הצלם אלהים עודנו בו מאיר ומזהיר כאשר בתחלה. ובהבטה ראשונה עם שלא הסתכלו בעצם נבהלו מפניו כי ראו הארה מה מצלם אלהים אשר בפניו, ועל כן לא יכלו לענות, וזהו ולא יכלו וכו' כי נבהלו מפניו, כי לפי גודל קדושתו תגדל בושתם אשר פשעו בו מפניו.

העמק דבר: העוד אבי חי. אינו מובן שאלה זו וכי לא ידע שהוא חי, וגם מה שמסיים המקרא ולא יכלו אחיו לענות אתו כי נבהלו מפניו, צריך ביאור מה היה להם לענות לולי לא נבהלו. והנה איתא בחגיגה ד"ד ר' אלעזר כי מטא להאי קרא בכי ולא יכלו אחיו לענות אותו, ומה תוכחה של ב"ד כך תוכחה של הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה, ולכאורה איזה תוכחה היה כאן, אלא חז"ל הבינו פשט הקרא שהוא כמתמיה, אם באמת עוד אבי חי ולא מת מדאגתו עלי, בהיותו יודע שהיה אהוב אצלו מכל בניו, והיינו שדייק לומר העוד אבי חי ולא אמר אבינו, אלא דייק שהוא אבי ביחוד, וכמש"כ לעיל מ"ד כ' בדיוק ואביו, ותמיה זו היה תוכחה לאחיו, דאפילו אם לפי מחשבתם דנו את יוסף בצדק, מ"מ היה להם לחמול ולחוש על אביהם שהרי ידעו כי אהבתו עזה אליו, וע"ז כתיב ולא יכלו אחיו לענות אותו מפני הפחד והבושה, ולולי זה היו עונים אותו כמו שענה יעקב לרחל כאשר עלה בלבבה מחשבה כזו, כמ"ש לעיל ל' א', כך היה להם לענותו דמ"מ ודאי כולם אהובים אליו ומכש"כ הרי גם בנימין קיים, וא"כ לא הגיע צער אביהם כל כך שלא יחיה מפני זה, אבל לא יכלו לעמוד בתוכחתו מפני הבהלה, וזה מאמרם דכל שכן תוכחה של הקדוש ברוך הוא שיודע תשובותיו של אדם שאינו באמת כל כך על אחת כמה וכמה.

חידושי הגרי"ז: (סימן עד) ויש לבאר בזה שהרי יוסף לא אמר להם אלא "אני יוסף" והיינו שהראה להם החטא עצמו ולא יותר ובהכירם אותו לא יכלו לענות כי נבהלו, עאכ"כ כשיבא הקדוש ברוך הוא ויוכיח את כל אחד "לפי מה שהוא" היינו דיאמר לו החטא ולא יותר מה גדולה תהיה החרדה רק מהכרת החטא בלבד ודו"ק.

חברותא: (הערות חגיגה ד:) יש לדקדק: מה התוכחה שיש כאן לשבטים? הלא הם רק נבהלו מההודעה הפתאומית שלא עלה על דעתם כלל שזהו יוסף? וכעין זה במדרש רבה [בראשית צג י]: אמר אבא כהן ברדלא: אוי לנו מיום הדין אוי לנו מיום התוכחה, יוסף, קטנן של שבטים, לא יכלו אחיו לענות אותו כי נבהלו מפניו. לכשיבא הקדוש ברוך הוא, ויוכיח לכל אחד לפי מה שהוא, שנאמר [תהלים] "אוכיחך ואערכה לעיניך" - על אחת כמה וכמה! ובספר בית הלוי על התורה פרשת ויגש האריך בביאור המאמר ההוא, והדברים מתאימים גם למאמר זה. ובספר "מראש אמנה" [עמוד קנ] מבאר הגרא"מ ש"ך כי הפתאומיות שבהכרת האמת, שהיתה אצל אחי יוסף, ותהיה אצל כל אדם בהתייצבו לפני הקדוש ברוך הוא, ממחישה לאדם את גודל טעותו. רק האמירה הפתאומית "אני יוסף" המחשיה לאחים עד כמה טעו בהכרעת הדין שלהם שיוסף הוא "רודף", וגרמה להם בושת פנים עצומה. ורק הפתאומיות שתהיה לאדם בהתייצבו לפני הקדוש ברוך הוא תמחיש לו איזה עולם של שקר הוא בנה לעצמו, וכמה יש לו להתבייש במערכת האשליה העצמית השקרית שלפיה הוא נהג כל חייו.

באר מים חיים: כי ודאי כל ימי היות יוסף במצרים וידע צער וכאב לבב אביו עליו עד שמיאן להתנחם עליו כלל ודאי ודאי אשר גם הוא נצטער למאוד בצער אביו וכאב לבבו ועגמה נפשו מאוד עבור זה ואך לא היה יכול לעשות באופן אחר עבור מה שכתבנו למעלה כי היה מוכרח לגלגל שיהיו כל הי"ב שבטים במצרים בחשאי שלא ידעו המה אם ישנם כולם במצרים בכדי לחדש שם פני האדמה באור חדש ביחוד י"ב צרופי הוי"ה העולים מספר חדש בסוד הצניעות בתפילה בחשאי ואחר כך היה יכול להיות בהתגלות והכל לישר דרך לפני בני ישראל לגור במצרים ולא להשתקע כי אם לצאת משם עוד ברכוש גדול כאשר ביארנו שם, ועתה כאשר בא העת שהיה יכול לגלות עצמו אליהם בראשונה היה לשאול העוד אבי חי שיוכל לבשרו בחייו בבשורת יוסף בן זקונים להקל מעליו יגונו וצערו שהיה יקר בעיניו יותר מחייו וכל אשר לו.

"זוט שלבת"

"מפרי הארץ"

הלכה

אבן העזר

א' האם ברכת אירוסין תעונה כוס?

תשובה: נהגו לברך על כוס ואם אין אפשרות אפשר גם בלא כוס. (עיין סימן לד')

ב' האם המברך חייב לשתות מהכוס?

תשובה: מעיקר הדין אינו חייב ויש מדקדקים לשתות מעט. (עיי"ש פתח"ת סי' ל"ד וביאור הלכה סימן ק"צ)

חושן משפט

א' האם יש איסור הנאה בפחות משתות?

תשובה: נסתפק בזה הרא"ש ולמעשה אסור. (עיין סי' רכ"ז ב"מ דף נ')

ב' מ"ה שומר שכר שהחפץ נגנב באונס האם חייב?

תשובה: מ"ח ראשונים ולמעשה פטור. (עיי"ש סי' ש"ט)

אורו זויים

א' האם אשה מעוברת ומניקה צריכה לצום בעשרה בטבת?

תשובה: נוהגים להקל. (עיין סימן תק"נ)

ב' האם מותר להתקלח בליל התענית?

תשובה: בעל נפש יחמיר. (עיין סימן תק"נ)

יורה דעה

א' האם דם בביצה אסור?

תשובה: אם לא ספנא מארעא אסורה כל הביצה. (עיין סימן ס"ו)

ב' מ"ה התערבבה ביצה אחת שיש בה דם בביצים אחרות?

תשובה: אחד בתרי בטיל. (עיין סי' ס"ו)

עניני ביום תעניתו

ההתנהגות בימי תעניות ונזיעה במאכלים

פסקי תשובות: [סימן תקמט אות א] סעי' א', מ"ב סק"א: וכל אלו הימים כל ישראל מתענים בהם מפני הצרות שארעו בהם כדי לעורר הלבבות לפקח על דרכי תשובה וכו' ולפשפש במעשיו ולשוב בהם וכו'.

ביום התענית ישמור עצמו מכעס ואם יש לו משא ומתן יעשה באמונה ובנחת ביותר, וימעט בשיחה בכל מה דאפשר שלא יבוא למלאות פיו שחוק, וחיוב גדול על האדם בתעניות אלו לאונן ולקונן ולהצטער מאד על כל המאורעות שאירע בהם שמהם הגיע צער גדול ושבר גדול כביכול להבורא ית"ש וזה עיקר ושורש התענית, ולא יהיה תעניתו כמצוות אנשים מלומדה וישוב אל אלהיו בכל לב ובכל נפשו ויהיה מיצר ונאנח על צרותינו ויגוננו ולחלות פני א - ל יחוננו וינחמנו מאבלנו.

נוהגים לתת צדקה במנחה ביום תענית, כדאיתא בגמ' (ברכות ו ב) אגרא דתעניתא צדקתא, **ויש נוהגין** לשער מה שהיה אוכל ביום התענית ליתן לעניים בערב. ואסור ליגע במאכלים שלא לצורך אף בצומות הללו שהם רק מדרבנן שמא יבוא לאכול או לטעום.

”מפרי הארץ”

סימן י”ד

בעניין: דיני ציצית בשבת

א: מ”ה כשעומד ברשות הרבים דאורייתא האם יפשוט והאם יעמוד ערום?

תשובה: צריך לפשוטו אפילו ישאר ערום. (או ישאר לעמוד)

ז: ובהנ”ל כשהגדיל שלם והענף חתוך כיצד ינהג?

תשובה: יכול לסמוך על האומרים שאין רשות הרבים בזמן הזה וימהר ללכת לביתו.

ח: איזה איסור נידחה מפני גנאי גדול ואיזה מפני גנאי קטן?

תשובה: מניעת מצווה דאורייתא בשב ואל תעשה וכן בגנאי גדול ואיסור דרבנן נדחה בגנאי קטן.

ט: נפסקה הט”ק האם ימהר לפשוטה בשבת ובחול והאם יפשטנה בבית הכנסת?

תשובה: לא צריך לפשוט מיד בבית הכנסת אבל ימהר מיד ללכת לביתו או לבית שלפני בית הכנסת ובשבת לא צריך למהר כשעוסק בדבר מצווה.

י: הרואה בחברו שנפסקה לו הציצית האם יאמר לו?

תשובה: יקראנו לבוא לביתו ושם יאמר לו שנפסקו ויפשטנו.

א: מ”ה היוצא בטלית מצויצת כהלכתה ברשות הרבים בשבת?

תשובה: אם נתכסה רוב גופו מותר ויזהר שלא יהיה מונח לו על כתפו לבד.

ב: מ”ה בטלית שיש בה ציצית בג’ כנפות בלבד מ”ה בטלית הקטנה מהשיעור?

תשובה: היוצא בה לרשות הרבים חייב חטאת ולכרמלית אסור מדרבנן וה”ה פחות מכשיעור.

ג: מ”ה בהנ”ל אם כל הציציות קרועות ומ”ה אם יש חוט אחד כהלכתו ומדוע?

תשובה: אם כולן קרועות מותר כי החוטים בטלים לבגד אבל אם נשאר חוט כהלכתו אסור כי אינו בטל.

ד: האם צריך לבדוק הציצית בשבת קודם התפילה וקודם שיצא בו?

תשובה: יש לבדוק ובפרט קודם שיצא בו ואפילו לכרמלית ויותר טוב שיבדוק בערב שבת.

ה: נודע לו בשבת שציציותיו פסולות האם יפשוט בכרמלית ומ”ה אם נודע לו אתמול ושכח?

תשובה: אין צריך לפשוט עד שיגיע לביתו אפילו ידע מאתמול והגאון רעק”א מפקפק בט”ג וסובר שיש להסיר דאין בה גני גנאי גדול.

בנשיאות מרן הגרש"א סטרן שליט"א

רח"י הרב קוק 1 בני ברק 0533107467

kolmoshasofer@gmail.com

"מפרי הארץ"

"מבלית הוועד"

מהרב מרדכי יהושע מנחם רוזנטל שליט"א

"מותר השמן לאזור חנוכה דהוקצה למצוותו"

כ' המחבר: בסי' תרע"ז סעיף ד' וז"ל הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצוותו ע"כ. ובט"ז סימן תרע"ב סק"א איתא וז"ל בסי' תרע"ז פסק הטור והרא"ש והוא מדברי השאלות דמותר השמן של נ"ח עושה לו מדורה וכו' והק' הב"י לקמן מהך דיוקן לכבותה אחר השיעור של הדלקה ותי' דשם מיירי שנותר מהשמן הצריך לשיעור הדלקה הוקצה למצוותו לפיכך יעשה לו מדורה, וכאן מיירי שנתן שמן יותר מהשיעור ואחר שדלק השיעור מותר להנות ממנו דלא הוקצה למצווה אלא כדי השיעור הצריך בלבד וכן הוא האמת ושם בב"י מביא עוד תי' בשם מהרי"א שיש לחלק שאם נתן השמן בנר ולא הקצהו אלא לשיעור זמן הדלקה יכול אח"כ להסתפק ממנו אם ירצה אבל כשנתן השמן בנר בסתם אז הוקצה למצוות נ"ח וצריך לעשות מדורה ע"כ. וק' על התרוץ הזה מהגמ' בסנהדרין דף מ"ח דמותר המת ליורשיו הוא דחזי ליה לצורך המת תפיס ליה ודלא חזי ליה שא"צ להוציא בו המת לא תפיס א"כ חזינו דרך מה שצורך המת נתפס איסור הנאה למת ואם מה שהקצה שמן הרבה לחנוכה נאסר היה לנו לומר כן גם במותר המת אלא ודאי אין איסור אלא רק מה שצריך לחנוכה עכ"ל הט"ז.

ואין לתרץ: דסו"ס כל טיפה מהשמן חזי למצווה דהרי כמו במותר המת ליורשיו מה שלא היה לצורך המת איגלאי מילתא למפרע שלא נאסר אפי' שהיה ראוי למת א"כ ה"ה מה שנשאר יותר מהשיעור איגלאי מילתא למפרע שלא הוקצה למצוותו ושוב ק' קושיית הט"ז.

והנה: דעת השו"ע דלאחר שעבר זמן המצווה יכול לכבותה מפני שכבר נגמרה המצווה או לא אבל מצד עצם המצווה משמע שהוא לא ממשיך לאחר שכבר כלתה הרגל מין השוק וליכא פירסומא ניסא, ולא דמי ללולב שכל זמן שמנענע מקיים מצווה וכן בליל א' דפסח איתא במהר"ל דמקיים מצווה עם כל כזית מצה שאוכל דהתם זה במן המצווה אבל בנ"ח לאחר חצי שעה כבר עבר זמן המצווה וכל האיסור להשתמש לאורה בשעה שהם דולקות לאחר חצי שעה זה רק מצד גזרת הרואין, ובדעת המהרי"א דס"ל דהוקצה למצוותו על יותר משיעור המצווה אפשר דסובר שיש מצווה קיומית יותר מהשיעור של חצי שעה וממשיך המצווה של פירסומא ניסא כל הלילה.

וכן משמע: במג"א סימן תרע"ז ס"ק י' וז"ל דיותר משיעור הדלקה מותר להשתמש לכתחילה וב"ח פסק כשנתן השמן בסתם הוקצה כל השמן וכן משמע בתוס' שבת דף מד' ומיהו אינו מוכרח כל כך וכו' עכ"ל ובמחצה"ש ביאר כוונת המג"א וז"ל דהתוס' מחלק בין מותר הנר של שבת דמותר לאחר השבת ומותר נר חנוכה אסור, משום דנ"ח עיקרו לא להנאותו בא אלא לפירסומא ניסא ומשום חביבות הנס אינו מצפה שיכבה אלא מקצהו לגמרי מה שאין כן נר שבת להנאותו בא לכן מותר עכ"ל וסברא זו מצד חביבות המצווה שייך גם בשמן יותר מהשיעור ובכולה אינו מצפה ומקצה ומ"מ כ' המג"א דאינו מוכרח דאפשר דהתוס' דברו רק מה שהוא כדי שיעורו דאז עיקר חביבות המצווה ופרסום הנס עכ"ל מ"מ משמע במחצה"ש שהבין בדעת הב"ח והמהרי"א שממשיך המצווה הקיומית כל הלילה.

אמנם: בשו"ת שבט הלוי [חלק א סימן קפט] תי' וז"ל נראה עוד לפמש"כ תוס' ביצה כ"ב ע"א לענין המסתפק ממנו דחייב משום מכבה, דה"ט משום דאף דנשאר שמן מ"מ האור דולק יפה יותר ברבוי שמן וכשמסתפק אף שמשיר מכה קצת ע"ש, וא"כ נהי דמצד הדין די כשנתן שמן לחצי שעה, מ"מ אם נתן יותר גם המותר על חצי שעה אהני לתוך חצי שעה, א"כ לעולם אין שם מותר עליו דלעולם פועל גם על תוך הזמן, ושפיר אינו דומה למותר המת וכו' שהביא הט"ז, שכ' מן הסתם הוקצה למצווה אם לא דהתנה עליו בפירוש, ולפי זה גם המהרי"א בשיטת השאלות מודה דאחר הזמן ליכא מצווה כלל כדעת כל הפוסקים.

והנפקא מינה: האם אפשר לברך ברכת הרואה על נרות שכבר דלקו חצי שעה לפי המחצה"ש אפשר לברך כי זה עדיין נקרא נ"ח אבל לפי השבט הלוי שהבין בדעת הרב"א שמודה לדעת הפוסקים שהמצווה לא נמשכת אחרי חצי שעה א"כ בודאי אין לברך כי אין זה נ"ח כלל.

היוצא מכל הנ"ל: דלפי המחצה"ש בהבנת המהרי"א ממשיכה המצווה של פירסומא ניסא כל הלילה משא"כ לתי' השבט הלוי המהרי"א מודה לדעת כל הפוסקים שלאחר הזמן ליכא מצווה כלל.

והנה: הב"ח בסי' תרע"ז ביאר הטעם להחמיר שלא להשתמש או לכבות הנרות לאחר חצי שעה כיון דאיכא תרי לישנא בגמ' שבת כ"א: על הא דמצוותה עד שתכלה רגל מן השוק דלשון ראשון נאמר שיעור זה לענין שאם לא הדליק חייב להדליק עד אותו הזמן הוא ללשון שני נאמר זה לשיעור כמה זמן צריך לדלוק הנרות נמצא דלשון הראשון אסור לכבות או להשתמש לאורן לאחר שדלקו השיעור שהרי בלשון הראשון לא הוזכר שום שיעור והכל שווה א"כ מדינא נמי אסור עכ"ל הב"ח, השבט הלוי סובר בדעת הב"ח שאפי' אם הוא יתנה במפורש רק לחצי שעה אסור להשתמש עם השמן כי צריכים לחשוש כלישנה קמא שאין כלל שיעור חצי שעה לענין איסור והנאה דשמן. ולפ"ז משמע שגם תנאי לא יעזור משא"כ לפי המהרי"א כן יעזור תנאי אך במג"א הנ"ל רואים בסימן תרע"ז ס"ק י' מביא את דעת הב"ח כשנתן השמן בסתם הוקצה כל השמן והמג"א מסיים שלכן טוב להתנות לכתחילה שלא יאסר אלא כשיעור ומשמע שדעת הב"ח שאע"פ שאסור לכבות אחרי חצי שעה מ"מ יכול להתנות לכתחילה שיאסר השמן רק לשיעור של חצי שעה וזהו דלא כהשבט הלוי וצ"ל שהמג"א הבין בדעת הב"ח שאע"פ שאין שיעור למצווה ולכן אסור לכבות אחרי חצי שעה כי זה נחשב תוך שיעור זמן המצווה כמו שאסור לכבות תוך חצי שעה לכולי עלמא אבל לעשות תנאי כן מהני אע"פ שא"א להתנות בתוך חצי. דסו"ס מכיון שיכול להניח שמן בשיעור קטן אז יוכל גם להתנות שיאסר השמן רק עד השיעור כשתכלה רגל מן השוק.